

Múzeumandragógia reziliencia – Szakandragógia-történeti visszatekintés

KURTA MIHÁLY

Összefoglalás: A múzeumandragógia sikeresen adaptálódott a kortárs muzeológia teóriájába, praxisába, hozzáátve azt, hogy a múzeumi szakemberek mellett az egyetemek, főiskolák oktatói, kutatói rendkívül aktív ihletettséggel, empátiával, releváns tudásgyarapítással segítették a múzeumandragógiai diszciplínának térhódítását/stabilizálását Magyarországon. Nemzetközivé szélesedő konferenciáink pedig, az európai/globális kulturális és örökség-paradigmák integrálásával, új koncepcionális kultúraközvetítési nézőpontot fókuszált a hazai muzeológia világába, animálva ennek lényegéként, a múzeumtudományi paradigmaváltás szükségszerűségét (is). Rengeteg szakmai, szervezeti, strukturális akadályelhárítási feladattal kellett/kell küzdeni, említve csak két példát: a magyarországi állami támogatásnak a megszüntetését az andragógiai képzésben, vagy az andragógia, a szakandragógiák (köztük természetesen a múzeumandragógia) diszciplínáris relevanciáinak tagadása. Kimondhatjuk, hogy a működő elmélet, módszertan, gyakorlat alapján hogy a múzeumandragógia reziliens annak ellenére is, hogy ma még hihetetlennek tűnik, de vízióink lényege szerint: a múzeumandragógia diszciplína a jövő professzója lehet a magyar/európai/globális múzeumi/örökségközvetítési térben egyaránt.

Kulcsszavak: *Lifelong-Learning; múzeumandragógia; tanulási folyamat; reziliencia*

Museum andragogical resilience – A historical retrospective of professional andragogy

MIHÁLY KURTA

Abstract: Museum andragogy has been successfully adapted to the theory and practice of contemporary museology, adding that besides museum professionals, teachers and researchers of universities and colleges have helped the field of museum andragogy to gain ground/stabilize in Hungary with very active inspiration, empathy and relevant knowledge. And our internationalizing conferences, by integrating European/global cultural and heritage paradigms, focused a new conceptual cultural perspective into the world of domestic museology, animating the necessity of a paradigm shift in museum studies as its essence. There were/are many professional, organisational and structural obstacles to be overcome, to mention only two examples: the abolition of state support for andragogy education in Hungary, or the denial of the disciplinary relevance of andragogy and specialised andragogy (among them, of course, museum andragogy). We can say that, based on the theory, methodology and practice in operation, that museum andragogy is resilient, despite what may seem unbelievable today, but the essence of our vision is: the discipline of museum andragogy can equally be the future profession in the Hungarian/European/global museum/heritage mediation space.

Keywords: *Lifelong-Learning; museum andragogy; learning process; resilience*

Reziliencia próba

A múzeumandragógia fogalomalkotásának kezdeti korszakában, a XX. század végén, a XXI. század elején is, szakandragógiának tekintettük tárgykörünket, felismerve, de óvatosan mondva, hogy talán sokan másokkal együtt, hogy az LLL-paradigma (Lifelong Learning – Tanulás az élet minden szakaszában) forradalmasítja a társadalmi/szellemi/kulturális/művelődési szféra egészét/jövőjét. Zárójelben jegyezzük fel, ha ez a feltételezés igaz, hogy tudniillik sokan másokkal fedeztük fel az LLL-paradigma tanulási általi egyént/közösséget/társadalmat forradalmasító erejét, akkor hogyan történhetett meg Magyarországon, hogy lényegét tekintve, rejtve bár, de megszüntették az andragógus képzést. Hipotézisünk, hogy a termelést, profitszerzést támogató tanulás valóban általánosan elfogadott prioritás, de az EMBER igazságkereső akaratát, átfogóan kimondva, létezésünk szellemi talapzatát megerősítő tanulás csak kontrolláltan támogatott. Noha, vagy annak ellenére, hogy már 2015-ben megjelent az a nemzetközi kitekintésű tanulmány Magyarországon Németh Balázs könyvében, amely elemzi az egész életen át tartó tanulás hasznát:

- a.) egyéni/személyes nem gazdasági haszon, illetve
- b) társadalmi haszon.

A reziliencia próbát azért kellett kiállnia a múzeumandragógiának, mert a múzeumok tudásbázisuk alapján, adaptálva az élethosszon át tartó tanulási paradigmát, predesztináltak és alkalmasak is arra, hogy egyetemes hatókörben tudatosítsák az autentikus tudás elsajátítás fontosságát, hasznát, az emberi önazonosság, az identitástudat megtartásának jelentőségét. Remélve ezáltal azt, hogy a múzeumok elnyerhetik ezáltal a társadalom szélesebb körű támogatását is.

Az identitás megtartásának a biztosítása egyidejűleg ugyanis a tolerancia tanítás és elsajátítás progresszív módja is. Az élethosszig tartó tanulás már elfogadott elve mellett a nemzetközi közvéleményt újabb kihívások is foglalkoztatják, ezek közül is kiemelkednek a „múzeumok és az identitás” kapcsolatairól megfogalmazott nézetek. Korunk gyorsan változó társadalmában a múzeumok fogódzót nyújthatnak az emberek számára, különösen ott, ahol több különböző kultúra él egymás mellett, a múzeumok segíthetnek az emberek saját identitásának meghatározásában, valamint annak a kérdésnek a megválaszolásában, hogy hogyan viszonyul ez az identitás a másokéhoz. Ehhez éppúgy fontos a régió identitásának a

megőrzése, mint az interkulturális perspektívák közötti választási lehetőség. Az identitás a helyi reprezentáció, a lokális értékek felmutatásában hangsúlyos.

Korábban nem publikáltuk bár, de saját kutatásunkat, gyakorlati tapasztalatainkat felhasználva, úgy fogalmaztuk meg szakandragógiánk lényegét, hogy: *„a múzeum, a muzeális jellegű intézmények, valamint ezeknek szabadművelődési formái a múzeum interdiszciplináris tudásbázisára építve valósítja meg a tudásátadást, érték- és örökségközvetítést, a közösségfejlesztést, a fenntarthatóságot, a permanens tudáskorrekciót, a kulturális diverzitás érvényesülését.”*

Az LLL-paradigma, azaz az élethosszig tartó tanulás kifejezés az időtényezőre utal, így az életünk során folyamatosan megvalósuló vagy időszakosan ismétlődő tanulásra. Egy új kifejezés „az élet teljes körére kiterjedő” tanulás (Lifewide Learning) életünk egy adott szakaszában az életünk teljes körét átfogó tanulás kiterjedésére hívja fel a figyelmet. Az élet teljes körére kiterjedő dimenzió erőteljesebben hangsúlyozza a formális, nem formális és informális tanulási formák egymást kiegészítő jellegét. Az oktatás – legyen gyermek vagy felnőttoktatás – fogalmát felváltja a tanulás fogalma.

A múzeumandragógia a múzeumok, a muzeális jellegű intézmények, civil közösségek, a kulturális örökség védelmével, őrzésével, fejlesztésével megbízott szervezetek felnőttképzési, felnőttoktatási, felnőttnevelési, felnőtt-tanulási tevékenységének lehetőségeit, feltételeit vizsgálja, valamint azokat a törvényszerűségeket igyekszik feltárni, amelyek intézményes vagy intézményen kívüli múzeumi keretek között hatékonyabbá tehetik a felnőtt egyének, a felnőtt közösségek számára „az élet teljes körére kiterjedő” tanulási, öntanulási, képzési, önképzési, önvezetési személyiségfejlesztési eredményeit.

Múzeumandragógia filozófia

A múzeumandragógia filozófia alaptétele, az antropagógia diszciplína (általános embernevelés tudomány) a múzeumtudomány komplexitására épül, de konkrét elméleti/gyakorlati/kutatási fókuszát az andragógiára (felnőttképzés/felnőttoktatás/felnőttnevelés/felnőtt-tanulás) koncentrálja.

A korábbi történelmi időkben neveléstudományi nézőpontból, már értekeztünk a permanens művelődés kiemelt funkcióiról, de a múzeumokat végérvényességgel, a Lifelong Learning koncepció/paradigma emelte tanulási intézménnyé (is).

A múzeumandragógia tárgykör leírását szakandragógiaként értelmeztük, és ebből kiindulva alkottuk meg magát a múzeumandragógia fogalmát is.

Az antropagógia diszciplína, azaz az általános embernevelés tudománya, a pedagógiát gyermeknevelésként, az andragógiát felnőttnevelésként, a gerontagógiát idős/szépkorúak neveléseként határozta meg. Hatalmas pszichológiai, nevelés/művelődés-tudományi vitát generált a világban az antropagógia tétel, hiszen az évszázadok alatt felhalmozódott pedagógiai „tapasztalat”, maga a pedagógiai, vagy neveléstudomány, az antropagógia diszciplína alapjait, inkább hipotézisnek tekintette, mintsem tudománynak.

A múzeumandragógia tehát hatalmas szakmai ellenszélben indította tárgykörének értelmezését, múzeumi adaptációját.

A 2000-es évek elején Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor, a Pécsi Tudományegyetemen előadást tartottak a társadalmi/kulturális érték tárgykörben, figyelemmel a globális kihívásokra is. Kutatási eredményük szerint célértékként élen van a család, a szeretet és a békesség érték, közép mezőnyben van a munka-hivatás, hátsó sorban van a kultúra és tanulás, még utolsók között szerepel a közélet és a politika, vügül utolsó a vallás és a hit.

Az eszközértékkel kapcsolatban a vizsgálat eredménye: csökkent az erkölcsi értékek súlya, e kölcsönhatás összefüggésének eredménye: az anómia jelenség!

A közös társadalmi értékek, normák atomizálódtak, következménye: a válság!

Saját kutatási eredményeinket csak azért említjük meg, mert ezt követően publikáltuk az alábbiakat: Magyarországon, Európában, a globális világban, nem gazdasági, pénzügyi válság van, hanem, kulturális, civilizációs, vallási, közösségi válságról van szó, amelyet etnokulturális konfliktusok mélyítenek el (Kurta, 2012). Jelenkorunkban a válság változás lényege, hogy de-globalizációs folyamat zajlik, amely a válság eszkalálódását manifesztálja, magát a fegyveres háborút jelenti, küszöbön álló világháború fenyegeti az emberiséget. Ennek tükrében az akkori idő, és a mai idő tekintetében is érvényesnek tekintjük, hogy a válság elhárításának, felszámolásának, megszüntetésének legjobb elmélete, gyakorlata az élethosszon át tartó tanulásra épülhet. A tanulási folyamat kulcs kompetenciája pedig a felnőttek tanulása. A modern elbutulási folyamat ugyanis az érdeket az érték elé helyezi, amelynek következménye, hogy a diverzitás, kulturális diverzitás, a fenntarthatóság törvényszerűségei diszfunkcionálissá merevedhetnek, veszélyeztetve szerves létünk egészét.

Mérések, kutatások, vizsgálatok, összehasonlító elemzések bizonyítják, hogy a műveltség/tanultság hiánya destabilizáló tényező a társadalmak/közösségek életében.

Citáljuk Eötvös József (1813–1871) korabeli tanulmánykötetének (1868) máig releváns sorait: „*Elbutítani a népet: ez volt a zsarnokság leghatalmasabb eszköze legrégebb időktől mostanáig ... A zsarnoknak hatalma csak a nép tudatlanságán fekszik.*” (Mezei, 1976, p. 283).

Bár mi, a korábbi időszak/korszak válságával szembesültünk anno, de az I. Országos Múzeumandragógiai Konferencia, mégis nagy sikernek számított, amelyet, Széphalomban, a Magyar Nyelv Múzeumában, 2009-ben rendeztünk meg. Bizonytalannak tűnt a szakmai jövő abban az időben, de a konferencia résztvevői elfogadták előadásunk azon szakmai tézisét, amely szerint, „*a múzeumandragógia jövője attól függ, hogy lesznek-e az új diszciplinának tudománygyarapítói*”.

Lettek, de hozzátesszük, hogy a konferencia szervezését megelőzően, a kortárs muzeológia szakemberei bizonytalan/bizalmatlan módon fogadták a rendezvény előkészítésével kapcsolatos meetingeinket, munka üléseinket, a „múzeumandragógia diszciplína agitációinak” fórumait, a bemutatott elméleti, gyakorlati koncepció interaktív formáit.

Az elrettentő terminológiai axiómákat „szelídítettük”, s egyértelmű/közérthető kommunikációvá formáltuk a múzeumi szakma/hivatás gyakorlói számára, hogy a múzeumandragógiai tárgykör konkrét értelemben, a múzeumi felnőttoktatásra, felnőttnevelésre, felnőttképzésre, felnőtt-tanulásra fókuszál.

Őszintén gondoltuk azt, hogy a múzeumpedagógiai elmélettel, a már működő múzeumpedagógiai jó gyakorlatokkal „konkurálni/versenyezni/diszciplináris vitát generálni” nem kívánunk, mivel végső célunk az, hogy a kortárs muzeológián belül egymásra épülő rendszer formálódhasson, amelynek keretében, a múzeumpedagógia, a múzeumandragógia, a múzeumgerontológia megőrizve autonómiáját, diszciplináris paritását, mégis komplex rendszert alkothat.

A szervezés/szerveződés korában természetesen merész szakmai kihívás volt céljaink tételezése, hiszen sem működőképes múzeumandragógia, sem működőképes múzeumgerontológia elmélet/gyakorlat/didaktika/módszertan nem volt Magyarországon. A „jó szerencsét” mégis annak (is) köszönhattük, mint már a fentiekben is citáltuk, hogy az Európai Unióban, de a globális világ kulturális életében is emelkedett, súlyozott kérdéssé

szerveződött/fejlődött a már idézett LLL filozófia (élet hossz(ig)on át tartó tanulás), mint koncepció, mint új paradigma is.

Láthatóvá vált számunkra, hogy a múzeumok bár már korábban is az ismeretterjesztés/tudásközvetítés színterei voltak, de az új paradigma kapcsán esélye volt a múzeumoknak arra, hogy tovább fejlődhetnek.

Vizionáltuk, hogy a kortárs magyar múzeumi hálózaton belül, és azon is túl, komplex autonóm szabadművelődési, formális/informális/nonformális/autonóm tanulási helyszínné fejleszthető a múzeumi rendszer, létjogosultsága van tehát a múzeumandragógia tárgykörnek a jövőben.

A múzeumpedagógiai prezentációkat, a jó gyakorlatok mintáit értelmezve, értékelve, elemezve, de nem másolva az elméletet és a gyakorlatot, létrehoztuk a múzeumandragógia hipotézist megerősítő konzultációkat, amelyek a „TIMPNET” Műhely (Tiszáninneri Múzeumok Programhálózata) fórumaira épültek (*Kriston-Vízi, 2007*).

A múzeumandragógia, bár az alap terminológiát tekintve az andragógiai és a múzeumi tudományokra volt felépíthető elsősorban, de a releváns tárgykör-leírás, a holisztikus szemléletű magyarázatok szükségessé/szükségyszerűssé tették a diszciplináris határok kiterjesztését. Interdiszciplináris, multidiszciplináris, transzdiszciplináris előadások hangzottak el a konferenciáinkon, s ezzel egyidejűleg megjelentek a hasonló felfogású tudományos dolgozatok, illetve tanulmányok.

Ma is úgy látjuk az eltelt húsz esztendő követően, mint a múzeumandragógiai tárgykör magyarországi alapítója, szervezője, első teoretikusa (Szabó József baráti iróniával mondta, teológusa), hogy a magyarországi egyetemek, főiskolák aktivitása nélkül nem alapozhattuk volna meg a tárgykör elméletét, hiába voltak már a Herman Ottó Múzeumban biztató kísérletek, jó múzeumandragógiai gyakorlatok.

Önálló kötetünket *Múzeumandragógia Magyarországon* címmel 2012-ben publikáltuk, majd 2016-ban, újabb önálló könyvünket *Múzeumandragógia – Örökség – Tudáskorrekció* címmel jelentettük meg, amelyek a múzeumandragógia elmélet mellett a jó gyakorlatnak is kiadványa/tankönyve volt.

Számos hazai, nemzetközi kiadványban megjelent tanulmányaink, publikációink, de előadásaink prezentációi kapcsán is próbáltuk bizonyítani, hogy a múzeumandragógia-tan: metanarratíva, a kulturális/civilizációs/vallási diverzitás, a fenntarthatóság, az értékek

védelmének szolgálatában álló. A felnőttekre koncentráló kulturális örökség közvetítésének, a múzeumi felnőtt-tanulásnak is mintaprojektje kívánt lenni a múzeumandragógia.

Az Országos Múzeumandragógiai Konferenciáink szövegekönyvei, megjelent kötetei valóban bizonyítják, hitelesítették, hogy inter-, multi- és/vagy transzdiszciplináris lényegű a múzeumandragógiai tárgykör-leírása. Alkalmazott kultúratudományi, illetve gyakorlati lényege szerint pedig azt vizsgáltuk, hogy a múzeumok komplex tudásbázisát, hogyan tudjuk közvetíteni a múzeumi felnőttközönség, de a felnőtt múzeumi közösségek számára is oly módon, hogy ne csak a verifikált, hanem a részben verifikált örökségérték is értelmezhetővé, megérthetővé váljon.

A múzeumtudományi prioritás igényét elvitathatatlanak tekintettük mind a kísérleti, mind a professzionalizálódás fázisában, de a kultúraközvetítés metodikai relevanciáit is fókuszba és rendszerbe kellett állítanunk a programalkotó sikerek érdekében. Ennek következtében, a múzeumi kultúraközvetítési térfoglalás azért (is) volt hatalmas kihívás, mert az „öntudatos szakmuzeológus” (archeológus, etnográfus, antropológus, történész, mineralógus stb.), a múzeumi népművelőt, közművelőt, művelődésszervezőt, kulturális menedzsert, múzeumi animátort, andragógust, múzeumpedagógust, múzeumandragógust túldimezionálnak tekintették a múzeumban, szokatlanul csengett ugyanis a klasszikus muzeológus számára a látogatóbarát múzeumi/múzeumpedagógiai/múzeumandragógiai filozófia.

Valóban, magunk is vizsgáltuk, a múzeumi kultúraközvetítés határait, a professzionalizálódás hatékonyabb formáit, a múzeumi funkcióit.

Tekintettel kellett lennünk arra is, hogy a hol múzeumi közművelődés, hol múzeumi kultúraközvetítés terminológiát alkalmazó múzeumi rendszerben néha zavar támadt.

A lényegi anomáliákat megjelenítette a szakmai professziók nevesítése is, ugyanis szakképzettség szerint a múzeumi közművelődés/kultúraközvetítés területén dolgoztak: népművelők, művelődésszervezők, kulturális menedzserek, közművelők, andragógusok, múzeumpedagógusok, múzeumandragógusok, kommunikációs szakemberek stb., természetesen attól függően, hogy ki, milyen szakképzettséget szerzett az egyetemen, főiskolán. Összességében progresszív eredménye volt ennek a szakmai sokszínűségnek. De! Vizsgálataink örvendetes felfedezéssel párosultak, ugyanis azok a szakmuzeológusok, akik múzeumpedagógiai, múzeumandragógiai kurzusokat tartottak, rendkívül sikeresek voltak a

múzeumi közönség körében, sőt a múzeumi művészettörténész szakemberek kultúrákövetítési közreműködésének eredménye, hogy új műfaj teremtődött, amelyet múzeumpedagógus kollégáink Képzőművészeti Múzeumpedagógiai Műhelyként aposztrofáltak. A miskolci Herman Ottó Múzeumban szervezett Idős, Szépkorúak Szabadművelődési Múzeumandragógiai Akadémiáját is a szakmuzeológusok emelték sikerre, hiszen olyan színvonalas előadásokkal, prezentációkkal jelentkeztek, amelyek mini konferenciákként is jegyezhető volt, sőt a kortárs muzeológia múzeumandragógia mintaprojektjeként tartották számon. Ma is működik a kurzus, múzeumi önkénteseket, animátorokat képez a tanfolyam.

Mi akkor/egykor úgy láttuk, tapasztaltuk, hogy a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum integráns szerveződéseként megalakult Országos Múzeumi Oktatási Módszertani és Képzési Központ, mint autonóm országos intézmény, a múzeumi közművelődésre, kultúrákövetítésre progresszív hatást gyakorolt.

A múzeumpedagógia kapcsán új kísérletbe kezdtek Magyarországon azzal az igénnyel, hogy a múzeumi rendszerben, a múzeumi szakágak funkcióit (néprajz, régészet, történettudomány) és a múzeumi közművelődés/kultúrákövetítés/múzeumpedagógiai professzió paritásai együttesen (is) érvényesülhessenek, rendszert alkothassanak. A MOKK által szervezett Országos Múzeumpedagógiai Konferenciák, Múzeumpedagógiai Évnyitók, képzések, továbbképzések, kutatások, tudományos/módszertani könyvsorozatok, mintaprojektjeik kiváló szakmai forrást jelentett a múzeumandragógia számára is.

Múzeumandragógia reziliencia / szubjekt optika

Köszönöm ma is a Pulszky Társaság Magyar Múzeumi Egyesületnek, az Ünnepeletnek, Kriston-Vízi József barátomnak, egykori intézményemnek, a Herman Ottó Múzeumnak, Veres László igazgatónak, hogy a múzeumandragógia tárgykörrel foglalkozhattam.

Tényként mondom, és ismételve, hogy nehéz kihívást jelentett a múzeumandragógia tárgykör leírása, hiszen a XX. század végén, a XXI. század elején Magyarországon, a kortárs muzeológián belül kiválóan működött/működik a múzeumpedagógia, nem túlzás azt mondani, hogy nemzetközi szinten is releváns eredményei vannak ma is.

A múzeumandragógia kezdetektől a múzeumi kultúráközvetítésre, azon belül a múzeumi felnőttközönségre fókuszált, megkülönböztetve tárgykörét a múzeumpedagógiától. Elméleti alapjai nem a pedagógiára, hanem az andragógiára és a múzeumtudományokra épült. Metanarratívaként értelmeztük, mert a múzeum komplex módon tudja támogatni a felnőttember életvezetését, és maguk az emberek is hiteles intézménynek tekintik a múzeumokat. Kapcsolódó, ugyanakkor vizsgált kulcsfogalmaink: természet-ember-transzcendens, múzeum, örökség, fenntarthatóság, kulturális diverzitás, LLL filozófia, formális, nonformális, informális, autonóm múzeumi tanulás.

Témám kutatása közben, 2002-ben volt egy Országos Múzeumi Közművelődés-felügyeleti Vizsgálat a Herman Ottó Múzeumban, amely számomra egy valódi, eredeti továbbképzéssel ért fel. A vizsgálat során ugyanis megtárgyaltuk, mondhatni a magyar és a nemzetközi muzeológia jó elméleteit, jó gyakorlatait és az új múzeumi szakmai trendet!

Felírtam a „felügyelők” nevét: Káldy Mária, Lipták Mária, Juhász Sándor, Vásárhelyi Tamás.

Megjegyzem, a szakfelügyeleti tanulmányból kitapintható volt, hogy korszakváltás következik be a múzeumi népművelés történetében!

Mindeközben, szervezkedtünk, szerveződtek a vidék közművelői is.

Kriston-Vízi József barátom, létrehozta a TIMPNET Műhelyt az Észak-Kelet Magyarország régióban, pontos nevén: a Tiszáninneri Múzeumi Kultúráközvetítők Programhálózatát.

Felírtam Kriston-Vízi nevét is, aztán csatlakoztam a Műhelyhez, ahol egyre több szakember gyűlt össze.

Veres Gábor a Múzeumpedagógiai Szekciót, én pedig a Múzeumandragógiai Szekciót vezettem. Akkor már intenzíven kutattam a múzeumandragógia tárgykört, de a múzeumandragógiai tervek megvitatására meghívtuk régi kollégánkat is, Szabó Józsefet, a Debreceni Egyetem oktatóját, kutatóját, aki egykor kulturális menedzser tankönyvünket lektorálta. A Herman Ottó Múzeumban el is fogadták a szakértők nagyra szabott múzeumandragógiai terveimet, amelyet később *Múzeumandragógiai metanarratíva* címmel publikáltam a Pécsi Tudományegyetemen.

Szabó József nevét természetesen felírtam.

Kriston-Vízi barátom közben szervezte a további meetingeket, műhelynapokat, konferenciákat, amelyhez pályázati támogatásokat is kaptunk.

A TIMPNET Műhely szakmai „névjegykártyáját” a kortárs muzeológia asztalára helyezte, s megjelentettük szakmai kötetünket, egészen pontosan, tizenöt évvel ezelőtt, 2007-ben, amelynek címe: *Nyitott kapukkal*.

A könyvet, sokat dolgozó munkatársunk Pató Mária szerkesztette.

A kötetben sok szerző mellett megjelent tanulmányom is, amelynek címe: *Múzeumandragógia – Paradigmaváltás a múzeumi kultúraközvetítésben*.

Szakirodalmi kutatásaimnak köszönhetően Koltai Zsuzsa publikációit fedeztem fel, amelyek európai múzeumi projekteket mutattak be, amelyeket a Múzeumok és Látogatók Alapítvány rendezvényein is előadott.

Koltai Zsuzsa és Miszné Korenchy Anikó nevét is felírtam.

A 2000-es év első évtizedében, annak elején a múzeumandragógia alapjainak a megerősítéséhez nagyon kellett volna méréseket, vizsgálatokat, kutatásokat finanszírozni, de ezen időben totális pénzügyi válság volt, múzeumunkban kikapcsolták a telefont, veszélyben volt az áramszolgáltatás, csökkentették a béreket, hogy ne kelljen létszámot leépíteni, totális krízis volt, pedig a múzeumandragógia szakmailag készen állt arra, hogy országos konferenciát szervezzen.

Publikációimban, saját méréseimet, kutatásaimat, vizsgálataimat, összehasonlító elemzéseimet, de természetesen más kutatások eredményeit is felhasználva, sikerült bizonyítani – persze sokan mások is megtették ezt –, hogy a múzeumi kultúraközvetítésben bekövetkezett paradigmaváltás az innovatív múzeumi, látogatóbarát, közönségre/közösségre nyitott múzeumpedagógia, a múzeumandragógia elmélet/gyakorlat eredménye (is)! További kutatásom meglepő eredménnyel zárult, a múzeumokban több a felnőttlátogató, mint a gyermek és fiatal látogatók száma együtt is.

Még a 2000-es évek első évtizedében is hatalmas múzeumtudományi vitát generált a társadalomra/közönségre/közösségre nyitott múzeumi modell, pedig a múzeumtudományi, szaktudományi fókusz horizontja semmit sem szűkült! A változás annyi volt, hogy a korábbi múzeumi népművelés, közművelődés, múzeumon belüli szervezetei modernizálták saját szakterületüket, hivatásukat. Komoly alkalmazott múzeumi és kultúratudományi egységgé, szervezetekké alakították át működésüket, kiképezve egy látogatóbarát frontszemélyzetet is.

Akiket felírtam, felkértem a múzeumandragógia konferenciaszervező menedzsmentbe, mindenki elvállalta, ezáltal tagozódhatott be a kortárs muzeológiába a múzeumandragógia, nélkülük nem ment volna. De... készen álltam arra, hogy kudarc esetén a felelősséget vállaljam, hiszen a kezdeti időben, sok kétkedő, kritikus szakmai hang volt... talán még napjainkban is! Mindenesetre ekkor, Deme Péter támogatásával kiegészülve, magánzó múzeumandragógiai korszakomat lezártam tekintetem.

Reziliens a múzeumandragógia, állítom, mert nagy a szakmai alkalmazkodó képessége, amíg ugyanis a Lifelong Learning filozófia érvényes marad az európai és a globális kulturális térben, addig múzeumi felnőttoktatásra, felnőttképzésre, felnőttnevelésre, felnőtt-tanulásra szüksége lesz az emberiségnek.

Anno, mi is küzdöttünk, vezetésemmel és mögöttem a támogatókkal dinamizáltuk a múzeumandragógiai munkát, így 2008-ban Magyarországon elsőként megalkottuk az önálló múzeumandragógiai honlapot. Vigh Annamária egykori múzeumi főosztályvezető támogatta Országos/Nemzetközi Múzeumandragógiai Konferenciáink szervezését, engedélyt kaptunk kiadványaink, köteteink sorozat formában történő megjelentetésére és létrehoztuk a Pulszky Társaságon belül a Múzeumandragógiai Tagozatot. Mondhattuk, megszűntek a szakmai hontalanság évei, megérkeztünk ugyanis Budapestre is, hol a Petőfi Irodalmi Múzeum, hol a Magyar Nemzet Múzeum, hol a Magyar Természettudományi Múzeum fogadott be bennünket fontos meetingekre, konferenciákra. Majd a múzeumandragógia végleges hazát talált a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban, tehát Kiss Imre igazgatóról unokámnak, Forgács Márton Mihálynak is mesélni fogok.

Említettem már: a múzeumandragógia reziliens, mert hiába nem volt pénz, de az egyetemek mentettek minket, mert a náluk rendezett országos/nemzetközi múzeumandragógiai konferenciákat sok szálon támogatták. Sorrendben 2013-ban a Debreceni Egyetem, 2015-ben a Pécsi Tudományegyetem és 2016-ban az Egri Eszterházi Egyetem. Tény, hogy az egyetemek, majd az MTA Nevelésbizottság, Andragógiai Albizottsága szakmai, szellemi, egyéb támogatása nélkül soha nem érhattük volna el az egész magyar kultúrára kiterjedő elismerést.

Az egyetemekkel, főiskolákkal együttműködve, Magyarországon elsőként, a Herman Ottó Múzeumot képviselve Gajdóczky Zsuzsával és Utry Attilával az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán akkreditáltattuk a múzeumandragógia továbbképzési szakirányt.

Marad az én személyes múzeumi/múzeumandragógiai filozófiám a régi, alkothatnak bármilyen múzeumi fogalmat, a múzeum mindig több annál, mint amit mondanak vagy írnak róla.

Felejthetetlen, utolsó tagozatvezetői intézkedésem volt, hogy Nyíregyházán, konferenciánkon egyik témánk a Liget Projekt legyen... és lőn csoda, 2022. május 30-án itt tartottam meg jelen előadásomat a Ligetben, az új Néprajzi Múzeumban.

Az előadásom publikált szövegét, az ünnepelt Kriston-Vízi József köszöntő kötetébe tartogattam, megköszönve ezzel is azt, hogy vállalta a Múzeumandragógiai Tagozat vezetését, külön pedig azt is, hogy kiváló munkát végez azóta is.

IRODALOM

- Arapovics, M. (2011): *A közösség tanulása*. ELTE az Élethosszig Tartó Művelődésért Alapítvány, Budapest.
- Cseri, M. (2010): *Múzeumi iránytű 4. Élmény és tudás, Múzeumi szakemberek a közoktatás szolgálatában*. Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre.
- Felföldi, A. (2002): *A kisebbségi jogok, a kisebbségek kulturális identitása és a kulturális jogok a nemzetközi jogban*. In **Kisebbségkutatás**, 3., 729–731.
- Koltai, Zs. (2005): *A múzeumok funkcióváltása*. In Thinesse-Demel, J. & Németh B. (szerk.): *A múzeumok, mint a tanulás helyszínei*. PTE-TTK-FEEFI, Pécs, 5–17.
- Kriston-Vízi, J. (2007): *Múzeumi társkereső*. In Pató, M. (szerk.): *Nyitott kapukkal. Múzeumok ma-holnap*. Nyíregyháza – Szolnok, 6–30.
- Kurta, M. (2007): *Múzeumandragógia Paradigmaváltás a múzeumi kultúrák közvetítésben*. In Pató, M. (szerk.): *Nyitott kapukkal. Múzeumok ma-holnap*. Nyíregyháza – Szolnok, 84–96.
- Kurta, M. (2012): *Múzeumandragógia Magyarországon*. Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Pulszky Társaság Magyar Múzeumi Egyesület, Budapest – Szentendre.
- Kurta, M. (2017): *Múzeumandragógia – Örökség – Tudáskorrekció*. Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Pulszky Társaság Magyar Múzeumi Egyesület, Budapest – Szentendre.
- Mezei, M. (szerk.) (1976): *Eötvös József Kultúra és nevelés*. Magyar Helikon, Budapest.
- Nagy, A. J. (2005): *Médiaandragógia*. Urbis Könyvkiadó, Budapest.
- Németh, B. (2015): *A Lifelong Learning Paradigma*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.
- Vásárhelyi, T. (1993): *A múzeumpedagógia lehetőségei a Magyar Természettudományi Múzeumban*. **Új Pedagógiai Szemle**, 10., 71–77.
- Vásárhelyi, T. (2009): *A nyitott múzeum*. Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre.
- Veres, L. (2009): *Múlt, jelen, jövő*. **Comitatus**, 178., 13–17.
- Vigh, A. (2007): *Múzeumok változásban – Alfa-program a vidéki múzeumok fejlesztéséért*. In Veres, L. & Viga, Gy. (szerk.): *Múzeumok változásban. Az önkormányzati múzeumok Alfa-program keretében megvalósult modernizációja 2004–2006*. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság, Miskolc, 7–9.

Internetes hivatkozások

LinkI: <http://www.muzeumandragogia.hermuz.hu/adatok/publikaciok/tanulmanyok/koltai.pdf>

